

cton/Oxford 2001, σσ. 201-222, W. J. Slater: «The Theatricality of Justice», *The Classical Bulletin* 71 (1995), σσ. 143-157, B. S. Strauss: «Ritual, Social Drama and Politics in Classical Athens», *American Journal of Ancient History* 10 (1985), σσ. 67-83.

Το βιβλίο είναι καλογραμμένο και διαβάζεται ευχάριστα, η παράθεση των θεμάτων και ο σχολιασμός τους εμφανίζουν τον συγγρ. να κινείται με πολύ άνεση μέσα στο υλικό του και τα συμπεράσματά του είναι πειστικά και διαφωτιστικά. Το εικονογραφικό υλικό δίνει στον τόμο και μια πρόσθετη χάρη, γιατί δεν λείπει και το χιούμορ. Ο δαίμων της τυπογραφίας δαμάστηκε· αβλεψίες παρατήρησα μόνο στις σελ. 168 και 294. Με χαρά μαθαίνουμε επίσης πως ο συγγρ. ανέλαβε και τη διεύθυνση της σειράς «Νέες προσεγγίσεις στον αρχαίο κόσμο» των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Κρήτης.

ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

PETER THOMSON

The Cambridge Introduction to English Theatre, 1660-1900.

Cambridge University Press 2006, σελ. XIV+310, 32 ευκ., ISBN 978-0-521-54790-1.

Πρόκειται για έναν από τους τόμους της γνωστής σειράς Cambridge Introductions to Literature, που έχει παρουσιάσει και εισαγωγές στους James Joyce, T. S. Eliot, Early English Theatre, Virginia Woolf, W. B. Yeats, Samuel Beckett, Joseph Conrad, American Short Story, Jane Austen κτλ. Όπως διατυπώνει η σχετική «ρεκλάμα»: Ideal for students, teacher and lectures, Concise, yet packed with essential information, Key suggestions for further reading. Εγχειρίδιο διδασκαλίας δηλαδή, που απευθύνεται και σ' ένα ευρύτερο ενδιαφερόμενο κοινό. Το διευκρινίζει ο συγγρ. με πολύ χιούμορ και στον πρόλογο, πως αν ήθελε να προσθέσει και σχετική βιβλιογραφία για τα 250 περίπου χρόνια ιστορίας του αγγλικού θεάτρου, αυτή θα ήταν πιο μεγάλη από αυτό το κομψό τομίδιο. Σύμφωνα με τη σκοποθεσία αυτή το ύφος του είναι γλαφυρό, αφηγηματικό, προσωπικό, ενώ η διάρθρωση των κεφαλαίων είναι εύληπτη: το καθένα από τα πέντα κεφάλαια, που κρατούν χρονολογική σειρά, παρουσιάζει την ίδια δομή: The matierial circumstance of the theatre με πίνακα χρονολογιών, θεάτρων κτλ., The drama, και Actors and acting. Πιρέχει δηλαδή το θεσμικό πλαίσιο της επιχείρησης, και ακολουθούν οι συγγραφείς και η «εκτέλεση» των έργων τους. Η προσωπική ιστορική αφήγηση διακόπτεται από βοηθητικά κείμενα, τα οποία εμφανίζονται σε γκριζό φόντο: χρονολογικοί πίνακες, αποσπάσματα από πηγές της εποχής, και χωρία και διάλογοι δραματικών έργων. Η εικονογράφηση είναι επιλεγμένη και φειδωλή. Το μεγαλύτερο κεφάλαιο είναι και το πρώτο: «The theatre restored: 1660-1700» (σσ. 1-66). Ο συγγρ. το δικαιολογεί με τις ανάγκες εξήγησης, πως το νέο ξεκίνημα μετά την απαγόρευση των θεάτρων από τους Πουριτανούς στην Restoration Period, έθεσε τελειώς διαφορετικές βάσεις στη θεατρική ζωή απ' ό,τι στην εποχή του ελισαβετιανού θεάτρου και του Σαίξπηρ, βάσεις ωστόσο καθοριστικές και για το θεατρικό γέννησθαι της Αγγλίας στον 18^ο και 19^ο αιώνα. Ανάμεσα στους πρώτους θεατρικούς διευθυντές βρίσκεται και ο Thomas Killigrew, ο συγγραφέας θεατρικής διασκευής της λατινικής ιησουιτικής τραγωδίας *Zeno* (με τίτλο *The Imperial Tragedy*), που αποτελεί το πρότυπο του Κρητοεπτανησιακού *Ζήνωνα* (Β. Πούχνης: «Το πρότυπο του *Ζήνωνα*», *Ελληνική Θεατρολογία*, Αθήνα 1988, σσ. 215-297, ιδίως σσ 242 εξ.). Η θεματική

ενόητα για το δράμα αναλύει την *restauration comedy* με τα νέα στοιχεία της *conversation* στο σαλόνι και το θεματικό κύκλο της υπαίθρου, τα ζητήματα του γάμου και της μοιχείας, και με παρόμοιο τρόπο αναλύεται και η τραγωδία του Dryden και των άλλων θεατρικών συγγραφέων. Στο τμήμα για τους ηθοποιούς και την υποκριτική δίνεται έμφαση στα νέα θέατρα με επεξεργασμένη σκηνογραφία, όπου εμφανίζεται για πρώτη φορά στην Αγγλία η γυναίκα ηθοποιός, που αντιμετώπιζε ηθική κριτική αλλά και την αποθέωση: άλλες θεματικές ενότητες εξηγούν πώς έγιναν οι πρόβες κτλ.

Με παρόμοιο τρόπο παρουσιάζονται και τα άλλα κεφάλαια: 2) «The theatre reformed: 1700-1737» (σσ. 67-112), 3) «The theatre tamed: 1737-1789» (σσ. 113-164), 4) «Theatre in the Age of Reform: 1789-1843» και 5) «The theatre industry: 1843-1901» (σσ. 219-268). Ανάμεσα στα γνωστά στοιχεία της αγγλικής θεατρικής ιστορίας ο συγγρ. κάνει και δικές του επιλογές, πρωτοτυπεί μερικές φορές, παραθέτοντας πηγές πιο σπάνιες ή και άγνωστες, ακόμα και φαινομενικά άσχετες με το θέατρο, οι οποίες ωστόσο καθρεφτίζουν το πνευματικό κλίμα της εποχής και τις αισθητικές επιλογές των ανθρώπων, τις απόψεις κριτικών ή και τις αναμνήσεις ηθοποιών, κάνει παρεκβάσεις και στις εξελίξεις άλλων τεχνών και εντάσσει με τρόπο πειστικό τα θεατρικά φαινόμενα στη γενικότερη πολιτισμική ιστορία. Σ' αυτή την προσωπική στρατηγική της αφήγησης τον βοηθάει το λεπτό χιούμορ του. Μετά από κάποιους αρχικούς διασταγμούς και ο επαρκής αναγνώστης αφήνεται χωρίς αντίσταση σ' αυτή την προσωπική ξενάγηση και δεν το μετανιώνει έως το τέλος. Εκεί βρίσκει κανείς πολύ σύντομες υποσημειώσεις (σσ. 269-285) με ελάχιστες βιβλιογραφικές παραπομπές, ένα ευρετήριο των αναφερόμενων θεατρικών έργων (σσ. 286 εξ.) και ένα γενικό ευρετήριο (σσ. 296 εξ.). Πρόκειται για εύπεπτη και ευχάριστη ανάγνωση και μελέτη, η οποία βρίσκεται ίσως κάπως κάτω από το επίπεδο της πανεπιστημιακής διδασκαλίας. Αλλά η ζημιά είναι μικρή: ο ενδιαφερομένος μπορεί να ανατρεξει σε μια ολόκληρη δεξαμενή από ιστορίες του αγγλικού θεάτρου, και ο απαιτητικός μελετητής θα ριχθεί έτσι κι αλλιώς μόνος του στο πέλαγος της σχετικής βιβλιογραφίας, χωρίς να σταθεί καν στο συμπαθητικό βιβλίο του Peter Thomson.

ΒΑΑΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

Trausti Ólafsson

Ibsen's Theatre of Ritualistic Visions. A Interdisciplinary Study of Ten Plays.
Oxford etc., Peter Lang 2008 (Stage and Scree Studies 12), σελ. 314, 10 εικ.
ISBN 978-3-03911-134-3.

Ομολογώ ότι το βιβλίο αυτό δεν με έπεισε. Ανάμεσα στα βιβλία για τον Ίψεν, που έχουν παρουσιαστεί στο περιοδικό αυτό (βλ. κυρίως Παράβασιν 4, 2002, σσ. 327-345), τούτο είναι το πιο αδύνατο κι ευάλωτο. Ο στόχος της μελέτης καθορίζεται ήδη στην αρχή της Introduction (σσ. 13-33): «This book discovers ritualistic nad mythological features interwoven in the action of ten plays by Henrik Ibsen, elements too often missed in Ibsen productions and criticism. Ibsen rarely showed his interest in religious motifs and rituals in public. On the contrary: only those closest to the playwright, and in his adult years maybe only his wife, Suzannah Ibsen, were aware of his deep need and sincere affection for religion, although almost everybody knew that he steadfastly opposed and criticised Church. However, when Ibsen's